

Fortællekursus til Mytedetektiverne

Hvad er en fortælling?

- En mundtlig personlig gengivelse og fortolkning af en historie med en begyndelse, et midterstykke og en slutning.

Formål – at eleverne lærer:

- at fortælle og derigennem finde deres egen fortællestil.
- at huske en historie.
- at lade sig inspirere af omgivelserne og inddrage dem i fortællingen.
- at bruge kropssprog og stemme.
- at arbejde med indlevelse i tid, steder og personer.
- at arbejde med sproglige kompetencer og udvikler evnen til at forstå og beherske sprogets form, betydning og indhold.
- at omsætte deres indtryk til et udtryk af symboler.
- om Odenses historie gennem elevfortællinger.
- om betydningen af opmærksom lytning.
- at bruge sanseindtryk til at udtrykke beskrivelser.

Virkemidler

- Fortællelege.
- Fokus på fortælling som håndværk frem for kunstform. Man lærer det ved at gøre det.
- Bevægelse gennem fortællelege og ved at foretage en fortællevandretur, hvor man fortæller historierne, hvor de hører til.
- Åben skole: Undervisningen foregår både på skolen og i lokalområdet.
- Der eksperimenteres med sproglige virkemidler.
- Præsentation og feedback: Eleverne fortæller for hinanden og giver/får feedback.
- Høj elevaktivitet.

Form

- Eleverne sidder på stole i en rundkreds.
- Efter hvert oplæg fortæller eleverne 2x2 i 2-3 min. og skifter først, når læreren giver besked.
 - Det er mere trygt at fortælle og lytte til én ad gangen.
 - De skal fortælle i den tildelte tid for at øve sig i at holde fortællingen i gang.
 - Til den første øvelse begynder eleven med de største fødder.
- Efter hver øvelse og opsamling rejser eleverne med de store fødder fra den første øvelse sig, og rykker en gang til venstre til den næste tomme plads.
 - Det gentager sig efter hver øvelse, så eleverne hele tiden får en ny partner.
- Læreren forklarer øvelsen, og fortæller derefter selv.
 - Formålet er at inspirere eleverne gennem eksemplet og give dem tid til at få ideer/input.
 - Der eksperimenteres med at udvikle historier og gøre dem personlige.
 - Der indsamles informationer om historiske personer, deres tid og de livsvilkår, de levede under.

- Eleverne skal også bevæge sig ud i byrummet og finde inspiration til deres fortælling for bedre at blive i stand til at fortælle i uderummet.

Øvelser – fælles for øvelserne er, at eleverne

- skal forsøge at udfylde den tildelte tid.
- skal prøve at undgå tillægsord. De fleste af dem er ”dovne”, de fortæller ikke noget og giver ikke tilhøreren billeder. I stedet for at sige: ”Det var en smuk kvinde”, så fortæl, hvad der skete med menneskene, når hun nærmest svævede ind i rummet, hvordan de andre kvinder fik røde pletter på halsen, mændenes øjne blev blanke, og de pludselig snublede over ordene, når de forsøgte at fremstamme noget begavet til hende.
- skal beskrive ved at tale til sanserne. Hvordan er duften, hvilke lyde kan man høre, hvordan er smagen og følelsen, og hvad kan ses?

Opvarmningslege

- Formålet er at varme eleverne op, få dem til at slappe af og grine.
- Folkedanse og dramalege kan bruges.
- Sidst i beskrivelsen bliver nogle lege beskrevet.

Personbeskrivelser

- Fortæl om en person, der har fortalt dig historier.
 - Hvad blev fortalt, hvornår og hvor?
 - Hvordan så personen ud?
 - Hvordan fortalte vedkommende?
 - Prøv at beskrive omstændighederne frem for at beskrive personen med tillægsordene.
- Eleven med de største fødder begynder.
- Formålet med øvelsen er at beskrive personen gennem handlinger og omstændigheder. Det er en mere indirekte form og giver tilhøreren flere muligheder for at danne sine egne billeder, end når der f.eks. siges, at personen er smuk, ond eller glad.
- Når øvelsen er forbi, skal de to fortællere give hinanden feedback ved at fortælle hvilket billede i den andens beskrivelse, der står klarest.
- Efter øvelsen er der en meget kort opsamling på teorien om f.eks. at tale til sanserne, at undgå tillægsord, at beskrive en person gennem handlinger og bruge personer, som fortælleren kender, som model i fortællingen.
- Eleven med de store fødder rejser sig og går hen til den næste ledige stol til venstre.

Stedbeskrivelser

- Fortæl om dit yndlingssted
 - Undgå at sige navnet, men koncentrer dig om beskrivelsen til sanserne. Hvordan er lugten, smagen, følelsen? Er der nogen særlige lyde?
- Eleven med de laveste to cifre i mobilnummeret begynder.
- Formålet med øvelsen er at beskrive et kendt sted og gøre opmærksom på at bruge egne billeder og erfaringer i fortællingen. Jo bedre man kender et sted, jo bedre kan man beskrive det. Skal du fortælle en historie om et hus, så brug et hus du kender.

- Når øvelsen er forbi, skal de to fortællere give hinanden feedback ved at fortælle hvilket billede i den andens beskrivelse, der står klarest.
- Mens tilhøreren har lyttet til beskrivelsen har vedkommende også dannet sine egne billeder. Efter feedbacken kan tilhøreren prøve at fortælle fortælleren om de billeder.
- Eleven med de store fødder rejser sig og går hen til den næste ledige stol til venstre.

Opmærksomhedsøvelse

- Den ene skal fortælle den anden om sin morgen på 45 sekunder, mens tilhøreren skal være så uopmærksom som overhovedet muligt uden at forlade sin plads eller tale.
- Eleven med den korteste lillefinger begynder.
- Formålet er at vise hvor vigtig tilhøreren er for fortællingen. Skal man bruge energien på at overbevise tilhøreren, dør historien.
- Formålet med øvelsen er at gøre eleverne opmærksomme på, at man skal hente energien hos dem, der lytter opmærksomt, og så kommer de uinteresserede nok med.
- Øvelsen er også velegnet til at vise elevernes ansvar for god undervisning. Det er ikke kun lærerens ansvar.
- Øvelsen gentages ikke af den anden.
- Eleven med de store fødder rejser sig og går hen til den næste ledige stol til venstre.

At huske en historie og gøre den til sin egen

- Fortæl en pinlig historie.
- Det kan også være en andens pinlige historie, det behøver ikke altid være sandt, men sandsynligt.
- Læg mærke til det stærkeste billede.
- Eleven, der gik senest i seng om aftenen, begynder.
- Formålet er at lade eleverne huske en andens histories hovedtræk, gøre den til sin egen og fortælle den til en ny person.
- Når begge elever har fortalt deres historie, skal de gøre den til deres egen og fortælle den til en ny.
- Husketips: Husk hovedtrækkene, tænk på et sted, hvor historien kunne foregå, på personerne – tænk dem ind.
- Eleven med de store fødder rejser sig og går hen til den næste ledige stol til venstre og fortæller nu den pinlige historie, som vedkommende lige har hørt som en jeg-historie.
- Når I har fortalt, så skal tilhøreren melde tilbage, hvor var fortælleren mest nærværende, skarpest i sine formuleringer og billeder? Hvilket billede står stærkest?

At huske en historie med fyrtårne

- Når vi fortæller historier, skal vi gøre det med vores egne ord.
- Derfor skal vi IKKE lære en historie udenad, men kun huske de allervigtigste dele af historien – fyrtårnene. Det skal vi prøve at gøre nu.
- Eleverne med de store fødder går med læreren udenfor klassen, og hver elev får en seddel med nogle fyrtårne. På baggrund af fyrtårnene eller stikordene på sedlen, skal de bagefter fortælle historien for deres partner.
- Det er fortælleren, der bestemmer, så længe hovedhandlingen bliver fortalt. Fortælleren bestemmer omstændighederne og detaljerne omkring stedet og personerne.
- Når øvelsen er forbi, skal de to fortællere give hinanden feedback ved at fortælle hvilket billede i den andens beskrivelse, der står klarest.

Fyrtårne 1

Rygter om spøgelse på Odense Slot – tre unge mænd vil undersøge det – de sover på slottet – råb og skrig ved midnatstid – de gemmer sig under dynen – døren bliver sparket ind – den ældste vover sig ud af dynen – de andre hører voldsomme klask – næste morgen er den ene død og de to andre sindssyge.

Fyrtårne 2

En præst i Odense i 1536 – han må ikke have en kone – ung pige i huset – hun bliver gravid – kommer på landet og føder barnet – han vil finde en plejefamilie til barnet – men drukner det i Odense Å – pigen opdager det – præsten fanges – dømmes til døden – bliver levende begravet ved Odense å – han spøger stadig.

Eleverne fortæller Odense-myterne

Baggrundsviden om personerne, stederne og tiden

- Jo bedre eleverne kender personerne i historierne, stederne og den historiske tid, som fortællingerne foregår i, jo bedre kan de gengive dem troværdigt.

Årstal for historierne

- Knud den Hellige, 1086
- Margrethe Skovgaard, 1615
- Otto Seeblad Knudsen, 1622
- Jomfruspringet, 1657
- Oluf Bager, 1602
- Klokkemanden og Åmanden
- Dødemessen
- Herbert Kain, 1943

Personerne

- I de fleste af fortællingerne forekommer historiske personer, som eleverne kan finde oplysninger om.
- Flere af personerne kan ses på malerier, og eleverne kan med fordel undersøge datidens klædedragter.
- Hvad skete der i Odense og Danmark på det tidspunkt historien foregår?
- I fortællingerne uden kendte personer eller særlige historiske kendetegn, er der større spillerum.

Baggrundsviden

- De otte historier fordeles mellem klassens elever, og hver gruppe undersøger nu de nærmere omstændigheder for fortællingen, dens personer og den historiske tid.
- De vigtigste fakta og billeder til myten gemmes.

Stedet

- Til alle myterne knytter der sig også et geografisk sted i Odense.
- Det er en god idé at besøge stederne og bruge det i fortællingen, hvilket gør det mere troværdigt og levende.
 - Knud den Hellige: Albani Kirke lå, hvor Realkredit Danmark i dag har sin bygning. På fliserne foran indgangen kan man se en mindesten, og overfor står en statue af Knud. Knud den Helliges knogler kan ses i Odense Domkirkes krypt.
 - Margrethe Skovgaard: På odensebilleder.dk kan eleverne søge efter Margrethe og finde billede nr.13668, hvor man kan se hende malet over med den sorte farve. Hendes relief findes oppe ved alteret i Odense Kirke i venstre side.
 - Otto Seeblad Knudsen: Hans gravsten kan stadig findes i kirkens højre side i gulvet.
 - Jomfruspringet: Jomfrustenen kan stadig ses foran TDC-bygningen tæt ved Domkirken.
 - Oluf Bager: Indgangspartiet til Oluf Bagers mødrene gård kan ses på Nørregade 29. Oluf Bager, hans kone og alle deres børn kan ses på et stort maleri i Sankt Hans kirke.
 - Klokkemanden og Åmanden: Klokkedybet lå uden for Realkredit Danmarks bygning over for broen ved Eventyrhaven, på det sted, hvor stien i dag løber.
 - Dødemessen: Odense Domkirke og Skt. Knuds kirkegård lå foran kirkens hovedindgang.
 - Herbert Kain: Vestre Skole på Roarsvej 10, Odense.

Person- og stedbeskrivelserne

- På baggrund af fakta som årstal, informationer om tid, personer og steder laves der en beskrivelse af hovedpersonerne og den tid, fortællingen foregår.

Øvelser:

Interview af hovedpersonerne.

- Formålet er, at eleverne på baggrund af deres research skal lade sig interviewe af en anden gruppe, og derigennem lære deres person bedre at kende. At øve sig i at gribe den første idé.
- Grupperne skal både interviewe hinandens hovedpersoner og lade sig interviewe.
- Interviewet forberedes i gruppen og skal tage hensyn til den tid, hovedpersonen lever i.
- Baggrunden for interviewet er et portræt i Fyens Stiftstidende.
- Reglerne for interviewet er:
 - Spørgsmål kan kun inddrage noget fra tidsperioden, personen lever i.
 - Interviewpersonen skal som udgangspunkt sige ja til alle spørgsmål og besvare dem.
 - Hvis man ikke kender svaret, skal det opfindes.
 - Intet spørgsmål må besvares med: "Det ved jeg ikke!"

Her er mit liv

- Et medlem af gruppen skal nu fortælle resten af gruppen om hovedpersonens liv, som en jeg-beskrivelse.

- Formålet er at identificere sig med hovedpersonen og leve sig ind i tankerne og handlingerne.
- Livsfortællingen skal vare 4 minutter.
- Det behøver ikke være sandt, men sandsynligt. Det skal altså passe til tiden og personen.

Udvikling af fortællingen

- Fortællingerne deles ud blandt eleverne, og eleverne deles igen ud i grupper på fire personer med fire forskellige historier.
- 2x2: Begynd med at fortælle myten i så kort form som muligt på 45 sekunder. Skift partner.
- 2x2: Fortæl derefter myten på 30 sekunder. Skift partner.
- Formålet er at finde mytens fyrtårne og få styr på strukturen.
- 2x2: Fortæl hele myten på 4 minutter, stående over for partneren og giv feedback på det bedste billede, den tydeligste beskrivelse. Skift partner.

Fortælling med krop

Fokuspunkter

- Vær økonomisk med dine bevægelser: Jo mere du bruger dine hænder, jo mindre virker det.
- Bliv stående. Når du går rundt, fjerner det opmærksomheden fra fortællingen.
- Hav øjenkontakt med publikum.

Øvelser

- 2x2: Vælg centrale steder i din historie, hvor det giver mening at bruge fagter/gestik til at underbygge en vigtig pointe i historien.
 - Formålet er at forstærke centrale pointer i historien.
- 2x2: Prøv at fortælle i 1 minut uden at bruge hænderne. Hvor har du det bedst med at have dine hænder, uden at måtte bruge dem? Feedback på hænderne.
- Formålet er at begrænse og økonomisere brugen af hænderne.
- 2x2: Prøv at fortælle 1 minut uden at du må bevæge dig ud af stedet. Feedback på placeringen.
 - Formålet er at skabe ro over fortællingen.
- 2x2: Nu skal I stå op med en afstand på 10 meter fra hinanden og fortælle historien.
 - Formålet er at forstærke udtrykket – både med mere lyd, mere gestik og mimik.
 - Feedback på lyd, hænderne og placeringen.

Fortælleturen

- Klassen skal nu gå en fortælletur, hvor den kommer omkring de 8 steder med fortællinger.
- I kan evt. invitere forældre, bedsteforældre eller andre klasser på fortælleture, hvor elever fortæller på de udvalgte steder, hvor historierne en gang foregik.
- I kan evt. kombinere det med fakta, hvor en elev fortæller historien og en anden elev fortæller fakta om historien.

Opvarmningslege

Enlig mor i Tåstrup

- Alle deltagerne står i en rundkreds.
- Spillederen står i midten og peger på en af deltagerne, mens en af følgende figurer nævnes.
- Den udpegede deltager og sidemændene skal nu udføre figuren i løbet af 5-10 sekunder.
- Hvis figuren mislykkes, skal den udpegede være spilleleder.

A er den udpegede person, B og C er sidemænd (alternativt B, C, D, E)

- Enlig mor i Tåstrup: A rører i havregrød, B & C på hug, sutter på tommelfinger
- Kodriver i Jylland: A pisker, B & C på knæ med fingre som horn på hovedet
- Malkepige: A malker, B & C lader deres tommelfingre pege nedad.
- Brødrister: A hopper op og sig bing, B & C strækker arme mod hinanden og lader A stå i midten.
- James Bond: A står i James Bond-positur, B & C står med babe-attitude op ad ham.
- Indisk elefant: A former snabel med sine arme, B & C laver ører med deres arme.
- Afrikansk elefant: A former snabel med sine arme; B, C, D, E laver ører med deres arme.
- Lille pige i rundkørsel: A står og holder sine fletninger, B & C kører højre om A.
- Lille engelsk pige i rundkørsel: A står og holder sine fletninger, B & C kører venstre om A.
- Lille giraf: A står med armene strakt i vejret, B & C former bagkrop bag ved A.
- Stor giraf: A står med armene strakt i vejret, B, C, D, E former bagkrop bag ved A.

Folkedans

- Drengene i en række og piger i en række over for. Man ser på partneren.
- Fire skridt mod midten, og tilbage.
- Fire skridt mod midten, man går venstre om partneren og rundt. Tilbage til udgangspunkt.
- To yderste par danser hopsa ned mod enden og tilbage igen.
- Piger går kæde, drengene ligeså og de to første par danner bro.
- Alle andre par tager hinanden i hånden og går gennem broen.
- Når alle har passeret broen, starter vi forfra.

Formål: At løsne op, få bevæget sig, grine, samarbejde.

Hvad laver du?

- Rundkreds, i midten står en person (A) og mimer noget.
- En anden deltager (B) går ind i kredsen og spørger: "Hvad laver du?"
- A siger noget andet end det vedkommende mimer.
- B mimer det, og A løber en runde om B og spørger: "Hvad laver du?"
- B siger noget andet end det vedkommende gør, eller er blevet gjort.
- A gør det, og så fremdeles.
- Når man siger noget, der er lavet, siger øh, siger det han/hun gør eller ikke siger noget, ryger man ud.

Formål: Tænk ikke, planlæg ikke, vær i nuet, parathed i at gribe en tanke/ide. Vær til stede.